

és *ɣ* (= *ny*) el resultat del grup NGI, i en el nostre cas la influència del primitiu FUNGUS podia fàcilment retardar l'evolució del grup, fins tractant-se d'un mot del llatí vulgar, estrany al clàssic; d'altra banda, la -o catalana no és de cap manera, com diu Montoliu, una prova de manlleu del castellà (idea antiquada i infundada), sinó que, al contrari, aquesta terminació és normal en mots ben genuïns, darrere grups de consonants, quan la vocal tònica és una *o* o una *u*, i encara més en adjectius o substantius de dos gèneres: *monjo* (= cast. *monje*), *moillo*, *moro*, *suro*, *cuïro*, *sostro* (= nombrosos vulgarismes barcelonins i mallorquins, que gens no s'assemblen a mots castellans (veg. *LleuresC*, 198-199).

És, al contrari, la -e del «castellà» *fonje* la que costaria d'explicar per una -U llatina; i, vista la raresa del mot en cast., el que podem sospitar és que vingui d'un cat. **fonge*, alterat més tard. Però llavors potser fóra preferible de partir del mot llatí documentat FUNGIDUS («παχύς, fungusus» en el CGL II, 434.58), del qual prové l'adjectiu *fūngetu* «floscio» del parlar italià de Lecce; del mateix podria provenir, amb evolució mig-sàvia, el fr. dial. *fonge* 'bla' que s'usa en tres parlars del Jura, els Vosges i les Ardenes (FEW III, 878); en català FUNGIDUS hauria donat primer **fóngeu*, fem. **fóngea*, que passaria fonèticament a **fónju*, *fónja* (compareu *nèdo(l)* < *nèdeu* < NITIDUS, *púdo(l)* < PUTIDUS, i per altra banda el mallorquí *teba* TEPIDA), o, analògicament, a *fonge* (cf. *sutze* en lloc de l'antic *sútzeu* SUCIDUS). Hi afegeix Schuchardt el lomb. orient. *sfogn* o *sfogn*, Bormio *sfegn*, i també el sic. *sfuncidu*, *sfuncitu* 'esponjós, bla (aplicat a la carn d'una persona)', 'remollit, humitejat (pa)'.¹

Reconeixia Schuchardt, tanmateix, que es pot pensar a relacionar-los amb el ll. vg. SFONGIA, SFUNGIA, estudiat en el seu *Vokalismus des Vg-Lat.* (II, 117; III, 204). Variant no pas infundada, ben cert, puix que SFUNGIA per 'esponja' es troba en manuscrits de Sant Isidor (*Etym.* XII, vi, 60; XIV, i, 3) i, si no m'erro, de Ciceró (veg. la cita que d'aquest dóna Lindsay en la seva ed. del sant; ai així mateix Sofer, *Lat. u. Rom. bei Isidor*, p. 157); la transcripció d'una π grega per *f* llatina és una ultracorrecció corrent en llatí vulgar (veg. GOLF), i a Espanya i Sicília també podria tractar-se de l'ar. o mossàr. 'isfónġa, 'isfánġa, etc., 'bunyol' i 'esponja', provinent d'aquest mateix mot grec (veg. Simonet, *Glos.*, s. v. *esfáncha*).² I en fi podríem partir del mossàr. *fúnġu* o *funġél*, com a noms de bolets (Asín, *Glos.*, 124-5), provinents de FUNGUS, puix que en àrab és normal la transcripció de la *g* llatina per ξ . I potser fins en ambients semi-bascos això s'hauria pogut produir, com sigui que allà el ll. FUNGUS (> *fon-go*, *fungo*, en el dial. del Roncal) va donar *guip*, lab. i bisc. (*h*)*ondo* «hongo», sul. *ondo*, però a Oiarzun i en el Beterri guipuscoà, *onġo* (Mixelena, *FonHiVca.*, 190). Sens dubte, tot això va essent d'aplicabilitat més i més problemàtica.

Sense triar definitivament entre aqueixes possibilitats allunyades, caldria establir els antecedents pròxims del cat. *flonjo*. L'únic fonament sòlid que podien

allegar M-Lübke i Montoliu per a llur escepticisme envers l'etimologia de Schuchardt, consisteix en l'absència de documentació antiga del mot català. Ara bé, aquest fonament és molt real i porta realment a sospitar que es tracti d'una catalanització del cast. *flojo*, si bé no pas, com diu Montoliu, quan la *j* castellana encara es pronunciava ξ (= *x*) ant. (sic): cast. ant. *floxu* forçosament hauria donat cat. **floixo* o **flonxo*, sinó precisament després de la confusió dels dos fonemes del cast. ant. en la *h* moderna. Potser ni tan sols caldria amoïnar-se a cercar cap contaminació, car no manquen casos on aquesta consonant sembla néixer espontàniament davant una *j* en l'adopció de mots castellans, p. ex. *bronja* < *brocha* (en *encongir* < *encoger* potser ja no és «espontani» sinó propagació de la nasalitat de la síl·laba precedent), i en el País Val. fins en mots forasters d'altres procedències, p. ex. *llonja* (< fr. *loge*), *rellonge* 'rellotge', semicultisme. En resum, en si, és possible l'origen castellà suposat. Que sigui gaire versemblant (no havent-se pogut introduir fins bastant més tard dels anys 1600, per l'esmentada raó fonètica) que un mot de sabor ben catalanesca sigui un manlleu tan recent, ja és una altra cosa, que obligaria a grandíssimes reserves.

Però llavors, què fóra aqueix cast. *fonje*? Si no hi hagués altres proves de l'existència d'una forma així, vista la pèssima documentació d'aqueix «mot castellà», podríem acontentar-nos sospitant una cèdula lexicogràfica mal transcrita o mal llegida, en lloc de **flonje* (forma catalana que hagués passat a l'aragonès o a un altre parlar castellà) o una altra qualsevol corrupció del mot nostre. Però potser més que mot castellà seria gallec (o lleonès fronterer), car el fet és que existeix un port. trasmonà *fonjo*, *fonjinho* («panno muito débil, (tecido) muito pouco consistente»), recollit per Moreno a Mogadouro, en el SE. de la província (RLus. v, 90), i reproduït després per Figueiredo en el seu diccionari portuguès; i hi ha una «freguesia» de Vila Fonche en el Nord de Portugal, prop d'Arcos de Valdevez, concelho fronterer de la Límia gallega.

Encara que no pugui precisar amb quina extensió, s'usa una forma semblant en algunes zones de Galícia; no solament Cuveiro posa *fonje* «blando, muelle, esponjoso» com a «gallec antic», dada a acollir amb la més gran desconfiança tractant-se d'aquest diccionari tan defectuós i en gran part detestable, perquè ja ens podem fiar de Valladares i de Lugo, que donen *foncho* com «hueco, hinchado, presumido» («amostazado, enfadado» afegeix aquell), amb el derivat *enfuncharse* «envanecerse, engreirse, llenarse de vanidad» (Vall.); i *enfunchado* va ser usat per Castela: «vivía feito un azacan: él, que fora o mozo *enfunchado* da vila, por quén toleavan as mozas de mais porqué» (*Escolma Dónega*, 211.2).³

En definitiva, doncs, resta establert que hi ha un mot *fonjo/fonge/fūngidu* en una sèrie de parlars locals del gallego-portuguès, del francès oriental i del Migdia d'Itàlia, de significat molt semblant o quasi igual al del nostre *flonjo*. I com que és difícil que la considerable coincidència d'aquest mot amb el nostre